

ASR-I SAÂDET DÜNYASI (16)

NÜBÜVET VE HZ. MUHAMMED'İN (SAS) NÜBÜVETİ

Derleyen

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Siyer Yayınları: 50

Siyer: 39

Eser Adı

Asr-ı Saâdet Dünyası (16)

Nübüvvet ve Hz. Muhammed'in (sas) Nübüvveti

Derleyen

Prof. Dr. Adnan Demircan

Son Okuma

Rabia Bekitkol

Kapak

Mehmet Kaman

İç Tasarım

Mevlüt Sami Ertem

Baskı&Cilt

Gül Mat Matbaacılık Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe mah. Fazlı Paşa cd. No:8/4 Topkapı-İstanbul

Tel: 0212 577 79 77

1. Baskı: Aralık 2020

ISBN: 978-605-4620-35-7

Eserde yer alan makalelerin ilmi, akademik, dil, yazım, üslup ve etik sorumlulukları tamamen yazarlarına aittir.

Bağlar Mah. 24. Sok. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul

Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 • **Gsm:** (0554) 930 07 04

Sertifika No: 22574 www.siyerkitap.com | satis@siyeryayinlari.com

PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN BAZI RÜYALARI VE YAPTIĞI RÜYA YORUMLARINDAN ÖRNEKLER^[1]

Hidayet AYDAR^[2]

Giriş

Bilindiği gibi Hz. Peygamber'in sözleri ve hayatı, onun vefatından bir süre sonra yazıya geçirilmiştir. Hz. Peygamber'in sözlerini derleyen hadis kitaplarının tümünde rüyalarla ilgili bilgiler vardır. Bu bilgiler bu kitapların bir kısmında “*Kitâbu't-Ta'bîr*”, diğer kısmında ise “*Kitabu'r-Ru'yâ*” diye bilinen özel bölümlerde yer almaktadır. Buralarda Hz. Peygamber'in rüyalarla ilgili anlayışı, gördüğü bazı rüyalar ve onları yorumlaması yansıtılmaktadır. Hicrî 256/868 yılında vefat eden Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'nin *Sahîhu'l-Buhârî* adlı kitabının 91. kitabı “*Kitâbu't-Ta'bîr*” adını taşımaktadır. Buhârî burada bab adı verilen 48 alt başlık altında 60 civarında hadis zikretmiştir. Hicri 261/874 tarihinde vefat eden Müslim b. el-Haccâc'ın *Sahîhu Müslim* adlı kitabında ise ilgili bölümün adı

[1] Bu makale, 24-28 Haziran 2005 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin California eyaletinde San Fransisco/Berkeley'de yapılan *22nd Annual Conference of the International Association for the Study of Dreams* adlı uluslararası sempozyumda “Some Dreams of Prophet Muhammad and Examples of His Dream Commentaries” adı ile bir bildiri olarak sunulmuştur.

[2] Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı.

“*Kitâbu’r-Ru’yâ*” adındadır ve kitabın 42. bölümüdür. Burada da bab adı verilen dört alt başlık altında 23 tane hadis verilmiştir. Aşağıda Peygamber Muhammed’in bazı rüyalarını ve yaptığı rüya yorumlarını, başta burada sözü edilenler olmak üzere, itibar edilen hadis kitaplarından derleyip sunacağız.

1. Hz. Peygamber’e Göre Rüya Çeşitleri

Buralarda verilen hadislerden anlaşıldığına göre Hz. Peygamber, kişinin uykuda gördüklerini, *rüya* ve *hulm* diye ayırmış; “*rüya Allah’tan, hulm ise şeytandandır*” demiştir.^[3] Bazı hadislerde kişinin uykuda gördükleri, “*iyi ve güzel rüyalar*” (*er-ru’yâ el-hasene - er-ru’yâ es-sâliha*) ve “*kötü rüyalar*” diye ayrılmıştır. Bundan anlıyoruz ki, daha önceki hadiste geçen hulm ile kötü, anlamsız, saçma sapan rüyalar kastedilmiştir. Başka birtakım hadislerde ise rüyalar üç kısımda değerlendirilmiştir; (i) salih rüyalar -ki bunlar Allah’tan bir müjdedir; (ii) şeytanın verdiği hüznün ve korkudan ibaret olan rüyalar; (iii) kişinin kendi vehimlerinden kaynaklanan rüyalar.^[4] Burada şuna da işaret etmek gerekir ki, hadiste kötü rüyanın şeytandan olması, bunları onun yarattığı veya onun bu konuda tasarruf yetkisine sahip olduğu anlamına gelmez. İslâm kültüründe, her türlü eylemin yaratıcısı Allah olmakla birlikte, kötü fiiller O’na nisbet edilmez. Bu, O’ndan başka

[3] Bkz. Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Sahihu’l-Buhârî*, Çağrı yay., İstanbul 1401/1981, Kitâbu’t-Ta’bir, 3; Müslim b. el-Haccâc, *Sahihu Mûslim*, , Çağrı yay., İstanbul 1401/1981, Kitâbu’r-Ru’yâ, 1, 2; Ebû Abdillâh Muhammed İbn Mâce, *Sunenu İbn Mâce*, Çağrı yay., İstanbul 1401/1981, Kitâbu Ta’biri’r-Ru’yâ, 4; Mâlik b. Enes, *el-Muvatta’*, Çağrı yay., İstanbul 1401/1981, Kitâbu’r-Ru’yâ, 4.

[4] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 26; Müslim, Kitâbu’r-Ru’yâ, 6; İbn Mâce, Kitâbu Ta’biri’r-Ru’yâ, 3; Ebû İsa et-Tirmizî, *Sünenu’t-Tirmizî*, Çağrı yay., İst. 1981/1401, Kitâbu’r-Ru’yâ, 1, 7; Ebû Muhammed Abdullah ed-Dâremî, *Sünenu’d-Dâremî*, Çağrı yay., İstanbul 1401/1981, Kitâbu’r-Ru’yâ, 6. Bunlarla ilgili açıklamalar için bkz. Ahmed b. Ali İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu’l-Bârî bi Şerhi Sahihi’l-Buhârî*, (Tarkim, tahric ve tashih : M.F.Abdulbâki – M. El-Hatib), Dâru’r-Reyyân li’t-Turâs, el-Kâhire 1407/1987, XII/370-371, 379-391.

yaratıcı olduğu anlamına gelmez. Ancak bir edep kuralı olarak böyle davranılır ve bu tür yerlerde şeytana yapılan nisbet, tamamen mecazî bir nisbettir.^[5] Esasen Kur'ân da bunu yapmıştır.^[6] Ayrıca bazı Müslüman âlimler, rüyayı, "Allah'ın melek veya şeytan vasıtasıyla insanın kalp ve şuuruna hakikat veya kinaye olarak koyduğu ruhi idrâkler" diye tarif ederek, kötü rüyaların şeytandan olmasını bu şekilde açıklamaktadırlar.^[7]

2. Rüyaların İnsan Üzerindeki Etkisi ve Hz. Peygamber'in, Rüyaların Zararlarından Sakınma Konusundaki Tavsiyeleri

Rüyaların bazı insanlar üzerinde etkisinin olduğu bilinen bir gerçektir. Nitekim, Hz. Peygamber'in vefatından sonraki dönemde yaşamış olan Ebû Seleme adında bir zatın, gördüğü rüyaların etkisinde kalarak hastalandığı kaynaklarımızda geçmektedir.^[8] Hz. Peygamber rüyaların kişi üzerindeki etkisine işaretler, "sizden biri kötü bir rüya gördüğünde sol tarafına üç kere tükürsün, sonra da onun şerrinden Allah'a sığınsın. Böyle yaptığı takdirde, rüyadan dolayı bir zarar görmeyecektir" demiştir.^[9] Diğer bir hadiste ise, kötü rüya görenin yatağından kalkıp namaz kılmasını ve onu insanlara anlatmamasını önermiştir.^[10] Yine

[5] İbn Hacer, XII/385.

[6] Mesela bkz. el-Cin, 72/10.

[7] Bkz. İbn Sîrîn, *Tefsîru Ahlâmî'l-Kebîr*, 2. baskı, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrût 1403/1983, 5-6; İbrâhim Canan, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*, Akçağ-Zaman yay., tarih yok, III/408.

[8] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 46; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 12.

[9] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 3-4, 14, 46; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1-5; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîri'r-Ru'yâ, 4; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 5; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 5; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 4.

[10] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 26, 46; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1, 7.

o, görülen rüyanın anlatılıp tabir edilmediği sürece bir kuşun ayağında asılı olduğunu; yorumlanınca vaki olduğunu söylemiştir.^[11]

Bir gün bedevinin biri Hz. Peygamber'e, "rüyamda kafamın kesildiğini ve onun ardından gittiğimi gördüm" demiş. Hz. Peygamber ona, "insanlara, şeytanın rüyada seninle oynamasını anlatma" demiştir. Sonra da çevresinde onu dinleyenlere de aynı şeyi söylemiştir.^[12] Bu tür yol göstermelerin kişi üzerindeki etkisini ilgili rivayetlerden anlıyoruz. Nitekim kötü rüyanın şerrinden sakınmakla ilgili hadisi rivayet eden kişinin şöyle dediğini görüyoruz: "Ben (kötü) rüyanın etkisini üzerimdeki bir dağdan daha ağır hissediyordum; fakat bu hadisi işittikten sonra artık ona aldırış etmiyorum."^[13]

Hz. Peygamber, görülen iyi ve güzel rüyalarla ilgili de şöyle bir tavsiyede bulunmuştur: "Sizden biri, iyi ve güzel bir rüya gördüğünde, onu sadece sevdiği kimseye anlatsın, onun dışındakilere anlatmasın."^[14] Bunu yaptığı takdirde hayır hasıl olacağını anlatmak istemiştir. Başka bir hadiste ise, rüyayı sadece bilgili ve iyi nasihatlar yapan kişiye anlatmayı emretmiştir.^[15]

Kötü rüyanın anlatılmamasının neden söylenmiş olabileceği üzerinde bazı mülahazalar ileri sürülmüştür. Buna göre, kötü rüya anlatıldığı zaman, onu yorumlayanların etkisiyle rüyadaki kötü durumun gerçekleşebileceği gibi bir beklenti içine girilebilir. Bu da kişiyi psikolojik olarak etkiler ve rahatsız eder. Bundan daha önemlisi, yukarıda Hz. Peygamber'in, rüyanın, kuşun ayağında asılı durduğunu, yorumlanınca da vaki olduğunu belirttiğini kaydetmiştik. Aşağıda

[11] Bkz. İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrîr-Ru'yâ, 6; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 11. Yorumu için bkz. Canan, III/421.

[12] Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 14-16; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrîr-Ru'yâ, 5.

[13] Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 2; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 4.

[14] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 46; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 3; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrîr-Ru'yâ, 6.

[15] Bkz. et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 7.

geleceği gibi, eşi Âişe, bir rüyayı üzüntü verecek şekilde yorumlamış ve rüya, yorumladığı gibi çıkmıştır. İşte bundan dolayı Hz. Peygamber, üzüntü verici rüyaların anlatılmamasını ve üzüntü verecek şekilde yorumlanmamasını istemiştir. Kişinin gördüğü güzel ve iyi rüyaları sadece sevdiği ve güvendiği kişilere anlatması, onun dışındakilere söylememesi ile ilgili tavsiyeye gelince, şüphesiz ki sevenler, sevdikleri kişinin gördüğü güzel rüyayı, yine güzel bir şekilde yorumlarlar ve bu o kişiye manevî bir haz verir, o kişi bundan mutluluk duyar. Ama sevmeyen kişiler, kıskançlık ve daha başka nedenlerle rüyayı yanlış yorumlayarak o kişiyi üzebilirler. O yüzden bu tavsiyeler yapılmış olmalıdır.

3. Rüya ve Vahiy İlişkisi

Hz. Peygamber, vahyin ilk önce doğru rüyalarla (*er-ru'yâ es-sâdıka*) başladığını haber vermiştir. Vahiy, Allah'ın dilediği emir, hüküm ve yasakları özel bir şekilde peygamberlerine bildirmesidir.^[16] Eşi Âişe'nin verdiği bilgilere göre bu tür bilgiler, başlangıçta Hz. Peygamber'e doğru rüyalar şeklinde gelmiştir. Hz. Peygamber'in gece uykusunda gördüğü bu rüyalar, gündüz sabah aydınlığı gibi ortaya çıkardı, yani aynen gerçekleşirdi.^[17]

Hz. Peygamber, iyi ve güzel rüyaları peygamberliğin bir cüzü olarak değerlendirmiştir. Bu yöndeki bir hadisinde, "*mü'minin rüyası, peygamberliğin 46 parçasından bir parçadır*" demiştir.^[18] Aynı konuyla ilgili diğer hadislerde "*mü'min*" kaydı konmaksızın, "*iyi ve güzel rüya, peygamberliğin 46 cüzünden bir cüzdür*"; "*iyi adamın rüyası,*

[16] Celâluddin es-Süyûtî, *el-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Dâru'n-Nedevetî'l-Cedîde, Beyrût tarih yok, 44.

[17] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 1.

[18] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 2, 4, 26; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîri'r-Ru'yâ, 1; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 2.

peygamberliğin 46 cüzünden bir parçadır" demiştir.^[19] Bazı hadislerde 45, 70, bazılarında ise 40 parçasından bir parça olduğu belirtilmiştir.^[20] Daha farklı rakamlar da söylenmiştir.^[21] Muhtemelen bu farklılıklar rivayetlerden kaynaklanmaktadır. Bütün bunları birlikte değerlendirdiğimizde, hayırlı işler yapan bir kişinin gördüğü iyi ve güzel rüyaların, peygamberliğin bir parçası olarak değerlendirildiğini söyleyebiliriz. Hz. Peygamber, peygamberlik ile rüya arasında bu şekilde bir ilgi kurduktan sonra, iyi insanların gördüğü hayırlı rüyaların doğruluğuna işaretlerle, "*peygamberlikten olan, yalan olmaz*" demiştir.^[22] Böylece rüyanın öneminin altını çizmiştir. Bazı âlimler, gerçek manada peygamberliğin bir parçası olan rüyaların, peygamberlerin gördüğü rüyalar olduğunu; bunların dışındakilerin gördüğü rüyaların ise, hakiki manada değil, mecazî manada peygamberlikten addedildiğini söylemişlerdir. Ancak bazıları herhangi bir ayırım yapmaksızın tüm rüyaların peygamberliğin bir cüzü olduğunu belirtmişlerdir.^[23] Muhtemelen bunlar gayb alemine ait bir vakıa olarak rüyayı, yine gayb aleminin bir gerçeği olan vahiy ile irtibatlandırarak böyle düşünmüşlerdir.^[24] Bazıları da sadece peygamberlerin gördüğü rüyaların, vahyin bir parçası olduğunu söylemektedirler. Bunlar, aşağıda geleceği gibi Hz. Peygamber'e, peygamberliğinin başlangıç dönemlerinde vahyin rüyalar şeklinde gelmesine atıfta bulunuyorlar.^[25] Ne var ki bu yorum, hadislerin zahirine muvafık düşmemektedir. Bir gün Hz. Peygamber, ashâbına, peygamberliğin sona erdiğini ve kendisinden sonra hiçbir peygamberin gelmeyeceğini anlatmıştı. Ashâbının

[19] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 4; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 8-9. Ayrıca bkz. İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 1; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1, 3.

[20] Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6.

[21] Bkz. İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, XII/379-380; Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Terceme ve Şerhi*, Sönmez neşriyat, İstanbul 1979, X/23.

[22] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 26.

[23] el-Askalânî, XII/380-381.

[24] Rüyanın nasıl nübüvvetin bir cüzü olduğu hakkında açıklamalar için bkz. Canan, III/416-417.

[25] Bkz. Davudoğlu, X/23-24.

bundan dolayı üzüldüğünü görünce, “*fakat mübeşşirât (müjdeleyiciler) olacak*” demiştir. Bunların ne olduğu sorulunca da bunun “*müslümanın gördüğü rüya*” olduğunu belirtmiştir.^[26] Hz. Peygamber'in, “*dünya hayatında onlara müjde vardır*” anlamına gelen Yunus Sûresi 64. âyetini de “*müslümanın gördüğü iyi ve güzel rüya*” diye yorumladığı nakledilir.^[27] Bunlar bize, sadece peygamberlerin gördüğü rüyaların değil, aynı zamanda iyi, dürüst ve yardım sever insanların gördüğü rüyaların da böyle bir boyutunun olabileceğini göstermektedir. Ama hemen şunu belirtelim ki, peygamber dışındakilerin gördüğü rüyaların başkalarını bağlayıcı bir tarafı yoktur ve buna istianaden hüküm istinbat edilmez, dini bir hususta karar verilmez.

4. Rüyada Allah'ı Görmek

İnsanların rüyalarında birçok kişi veya olayı, nesneyi gördüklerini bilmekteyiz. İslâm kültüründe Allah'ın ve Hz. Muhammed'in rüyada görülmesi de mümkün görülmüştür. Kaynaklarımızda Allah'ı rüyasında görüp onunla konuşan kişilere ait pek çok rivayet mevcuttur.^[28] Bizzat Hz. Peygamber de rüyasında Allah'ı gördüğünü ve onunla konuştuğunu belirtmiştir.^[29] Hz. Peygamber'in göklere çıkışını anlatan Miraç olayını “*uykuda görülmüş bir rüya*” olarak değerlendiren bazı âlimler vardır. Buna göre Hz. Peygamber, Rabbini miraç olayında görmüştür. Selef âlimleri, bu gecede Hz. Peygamber'in Allah'ı gördüğünün hak olduğunu, fakat keyfiyetinin meçhul olduğunu söylemektedirler.^[30] Âlimler, Allah'ı rüyada görmenin müm-

[26] et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 2. Ayrıca bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 5; İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 1; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 2-3. Hadisin farklı varyantları ve yorumu için bkz. el-Askalânî, XII/392.

[27] Bkz. et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 3; İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 1; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 4.

[28] Bkz. İbn Sirîn, Tefsiru'l-Ahlâmî'l-Kebir, 32-35.

[29] Bkz. ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 12.

[30] Ahmed eş-Şirbâsî, *Yeselûneke fi'd-Dini ve'l-Hayâh*, Dâru'l-Ceyl, Beyrût tarih yok, II/404.

kün ve câiz olduğunda ittifak etmişlerdir. Ancak, görünenin Allah'ın zatı olmadığını da söylemişlerdir.^[31] Ünlü âlim ve rüya yorumcusu İbn Sîrîn (v. 110/729), ed-Dîneverî (v. 410/1020), en-Nablusî (v. 1143/1731) gibi âlimler, rüyada Allah'ı görmenin çok güzel manalarının olduğunu, bunun o kişinin amelinin kabul edildiği anlamına geldiğini ve o kişinin cennete gideceğinin habercisi olduğunu söylemişlerdir.^[32]

5. Peygamber Hz. Muhammed'i Rüyada Görmek

Hz. Peygamber'i rüyada görmeye gelince, bizzat kendisi buna işaret etmiş ve *"sizden kim beni rüyasında görse, bilsin ki o gerçekten beni görmüştür; çünkü şeytan benim suretime giremez"* demiştir.^[33] Bundan anlıyoruz ki, şeytan icabında bazı varlıkların suretine girerek rüyada farklı şekillerde görünebilir, fakat âlimlerin ekseriyetine göre Hz. Peygamber'in suretine giremez.^[34] Ona atfedilen başka bir söze göre, o şöyle demiştir: *"Beni rüyasında gören, uyanık haldeyken görmüş gibidir; zira şeytan benim kılığımıza giremez."*^[35] Hz. Peygamber, bazı hadislerinde, kendisini görenin, hakkı, gerçeği, doğruyu gördüğünü

[31] Davudoğlu, X/27.

[32] Bkz. İbn Sîrîn, *Kitâbu Ta'bîrî-Ru'yâ*, el-Mektebetu's-Sakâfiyye, Beyrût tarih yok, 4; Ebû Saîd ed-Dîneverî, *Kitâbu't-Ta'bîr fi'r-Ru'yâ ev el-Kâdiri fi't-Ta'bîr*, (Tahk. F: Saîd), Alemu'l-Kutub, Beyrût 1417/1997, I/117-1210; Abdulğani en-Nablusî, *Ta'tîmu'l-Enâm fi Ta'bîrî'l-Menâm*, (Muntehebu'l-Kelâm fi Tefsîri'l-Ahlâm ile birlikte), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrût tarih yok, 8-10. Ayrıca ed-Dâremî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 12.

[33] el-Buhârî, *Kitâbu't-Ta'bîr*, 10; Müslim, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 11-13; İbn Mâce, *Kitâbu Ta'bîrî-Ru'yâ*, 2; et-Tirmizî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 4; ed-Dâremî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 4.

[34] Bkz. Canan, III/420.

[35] Bkz. Müslim, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 11.

de söylemiştir.^[36] İbn Sîrîn Hz. Peygamber'i rüyada görmeyi hayırla yormuştur.^[37]

Gazzâlî (v. 505/1111), uykuda görülen rüyalarla ölümlerin hallerinin bilineceğine temas eder; başta Hz. Peygamber olmak üzere daha önce ölmüş olanların rüyada görülen hallerine dair pek çok örnek verir ve bunların doğru rüyalar olduğunu söyler.^[38] Ona göre, bir kişi öldüğünde, içinde yaşamakta olduğumuz şehadet âleminde çıkar, gayb ve melekût âlemine geçer. O âlemde, dünya hayatında kullanılan gözle bir şey görülmez, oradakileri görmek için başka bir göze ihtiyaç vardır ki, o da kalp gözüdür. Ne var ki pek çok insanın kalp gözü, şehevî duygular ve dünyevî meşgalelerle örtülüp kapatılmış, görmez hale getirilmiştir. Oradaki hâdiseleri görmek için, mutlaka kalp gözüünü örten perdenin ortadan kaldırılması gerekir. Peygamberler ve velilerin kalp gözü açık olduğu için, onlar bu âlemdeki hâdiseleri müşahade edebiliyorlar. Bunların dışındaki insanlar, bu âlemi ancak rüyada müşahade edebilirler. Sözüne güvenilen, herkesin faydalanaacağı hayırlı işler yapan iyi insanların kalp gözleri, bu âlemde bazı hadiseleri seyredebilir, ölümleri görebilir. Ayrıca böyle bir kişi, rüyasında, kâinatın yaratıldığı günden bu yana, âlemde cereyan etmiş ve kıyamete kadar da edecek olan her şeyin nakşedilmiş olduğu Levh-i Mahfûz adındaki, ilâhî bilginin saklı olduğu ilim hazinesini de müşahade edebilir. Ancak, o âlemdeki olaylar ve Levh-ı Mahfûz'da yazılı bilgiler, insanların bildiği tarzda değildir. Onlar, o âleme mahsus bir şekildedirler ve o şekilde de kalp gözü açık kişinin gönlüne yansır.

[36] Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 11; Bedruddîn Muhammed b. Ahmed el-Aynî, *Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, Dâru İhyâ'it-Turâsî'l-Arabî, ts. , XXIV/140-141.

[37] Bkz. İbn Sîrîn, Kitâbu Ta'bîrî'r-Ruyâ, 5; aynı müellif, *Tefsîru'l-Ahlâmî'l-Kebîr*, 40-43.

[38] Bkz. Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed el-Gazzâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, Dâru'n-Nedveti'l-Cedîde, Beyrût, tarih yok, IV/506-510. Ayrıca bkz. Celâluddin es-Süyûtî, *Şerhu's-Sudûr bi Şerhi Hâli'l-Mevtâ ve'l-Kubûr*, (Büşra'l-Keib bi Likâi'l-Habîb adlı eserle birlikte), Buyrût 1418/1997, 276-296.

Tıpkı bir aynadaki görüntülerin, onun karşısına konulan başka bir aynada yansması gibi... Bu âlemdaki bilgiler ve olaylar, kalbi saf ve temiz olan, kötülüklerden uzak duran ve herkesin hayrına işler yapan iyi insanların rüyalarında kalplerine yansır. Ancak o kişi uyandığında onları farklı sembollerle, farklı şekillerde hatırlar ve ona göre de anlatır. Bu sembollerin gerçekte ne anlama geldiğini bilen yetenekli rüya tabircileri, o kişinin gördüğü rüyayı tam ve doğru bir şekilde yorumlar ve yorumladığı gibi de çıkar. Çünkü bu, doğru bir rüyadır ve ehil bir kimse tarafından doğru olarak yorumlanmıştır. İşte peygamberlerin gördüğü rüyalar ve yaptıkları rüya yorumları böyledir. Bu yüzden de Hz. Peygamber, -bu tür rüyaları kast ederek-, “rüya, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür” demiştir. Ancak, yalancı, güvensiz, çok günah işleyen kimselerin durumları bundan farklıdır; onların gördüğü rüyalar gerçeği yansıtmayan karmakarışık ve anlamsız rüyalarlardır.^[39] Bütün bunlar bize, Hz. Peygamber de dahil, daha önce yaşayıp ölmüş peygamberler ve bunların dışındaki insanların rüyada görülebileceğini göstermektedir.

6. Hz. Peygamber'in Gördüğü Rüyalar ve Bunlarla İlgili Yaptığı Yorumlar

Kaynaklarımızda görmüş olduğu pek çok rüyasından bahsedilen Hz. Peygamber, bizzat kendisi bu rüyaları tabir etmiştir. Nitekim onu şöyle derken görüyoruz: “Bir gece rüyamda Ukbe b. Nâfi’in evinde olduğumuzu gördüm. Bize İbn Tâb hurmalarından getirildi. Bunu, dünyada yücelik, âhirette de hayırlı sonuç bizim olacak; dinimiz de kemâle erdi ve istikrar buldu diye yorumladım.”^[40] Hz. Muhammed, gördüğü başka rüyalarından da bahsetmiş ve onları da yorumlamıştır.^[41] Bunlar genelde Hz. Peygamber’in hayatında veya ondan sonra tezahür edecek

[39] Bkz. el-Gazzâlî, 504-506.

[40] Müslim, Kitâbu’r-Ru’yâ, 18.

[41] Bunlar için bkz. Müslim, Kitâbu’r-Ru’yâ, 18-22; et-Tirmizî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 9.

olaylarla ilgilidir. Nitekim bunların bir kısmında gördüklerini, Medine'ye yaptığı hicret; Bedir ve Uhud harbi ile Mekke'nin fethi gibi daha sonraları gerçekleşen olaylarla yorumlamıştır.^[42] Hz. Peygamber daha Mekke'deyken, oradan, içinde hurmaların bulunduğu bir şehre göç ettiğini görmüştür. Bu şehrin, eski adı Yesrib olan Medine veya Bahreyn'de bulunan Hacer diye bir şehir olduğunu vehmetmiştir. Ancak daha sonra bunun Medine olduğu gerçekleşmiştir.^[43] Bir keresinde rüyasında, elinde bir kılıç bulunduğunu ve o kılıcı şiddetli bir şekilde salladığını; kılıcın ön kısmının kırılıp düştüğünü; ikinci kez salladığında ise, kılıcın kırılan parçasının, eskisinden daha güzel olarak yerine geldiğini gördüğünü anlatan Hz. Peygamber, kılıcın kırılmasını, Uhud savaşındaki yenilgiye, eskisinden daha güzel bir şekilde yerine gelmesini de Mekke'nin fethine hamletmiştir.^[44] Yine o bu babta gördüğü bir rüyada, bazı sığırların boğazlandığını gördüğünü söylemiş ve bunu, Uhud Savaşı'nda şehid edilen ashâbına yorumlamıştır.^[45]

O, bazı rüyalarının kendisinden sonra gelecek halifeler ve ümetinin halleri ile ilgili olduğuna işaret etmiştir.^[46] Hz. Peygamber'in ashâbından Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre o, gündüz Ümmü Harâm adında kadın bir sahâbinin evine gitmiş; orada uykuya dalmış; bir süre sonra gülümseyerek uyanmış; niçin güldüğünü soran Ummu Harâm'a şöyle demiştir: “Bana ümmetimden Allah yolunda savaşan bir grup gösterildi de onlar gemilere binmiş olarak şu denizin (Akdeniz) üzerinde ellerinde birtakım esirler olduğu halde gidiyorlardı. Ummu Harâm, “Ey Allah'ın elçisi, beni de onlardan kılması için Allah'a dua et!” deyince, Hz. Peygamber, “sen onlardansın!” demiştir.

[42] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 44; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 20-21; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrî'r-Ru'yâ, 10.

[43] Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 20.

[44] el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 44; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrî'r-Ru'yâ, 10; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13..

[45] Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 20; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîrî'r-Ru'yâ, 10; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

[46] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 28-30.

Hadisi nakleden der ki: Gerçekten de yıllar sonra Muâviye'nin halifeliği zamanında bu kadın Kıbrıs adasına savaşa giden bir grup askere katılarak gemiye bindi ve Kıbrıs'a gitti. Sonra da orada öldü.^[47]

Hız. Peygamber diğler bir rüyasında, Medine'den kapkara bir kadının çıkıp Cuhfe denilen yere gittiğini görmüş ve bunu, Medine'deki veba hastalığının buradan çıkıp Cuhfe'ye gideceği şeklinde yorumlamıştır.^[48]

O'nun gördüğünü söylediği ilginç rüyalardan biri de Hız. İsâ ve Deccâl ile ilgilidir. Buna göre o, rüyasında, Kâbe'yi tavaf eden düz saçlı, kumral benizli yakışıklı bir adam görmüş; "bu kim?" diye sorunca, "o Meryem oğlu Mesih'tir" denilmiştir. Sonra çirkin yapılı, sağ gözü kör birini görmüş ve ona bunun Deccâl olduğu söylenmiştir.^[49]

Hız. Peygamber aynı zamanda daha sonraları evleneceği Hız. Âişe'yi de rüyasında görmüştür. Bu konudaki hadislerde belirtildiğine göre, Hız. Peygamber, Âişe'yle evlenmeden önce, onu iki kez ipekler içinde sarılı vaziyette melek tarafından taşınırken görmüş; "şayet bu Allah'tansa, gerçekleşecektir" demiştir. Meleğe, o sarılı şeyi açmasını söylemiş; melek açınca orada Âişe'yi görmüştür.^[50]

Zaman zaman rüyasında bir şeyler içtiğini gören Hız. Peygamber, içtiği şeyi ashâbına yorumlamıştır. Bunların birinde kendisine rüyasında süt ikram edildiğini, kana kana içtikten sonra arta kalanını Hız. Ömer'e verdiğini söylemiş; "bunu nasıl tabir ediyorsunuz?" diye sorulunca da, "ilim" diye cevap vermiştir.^[51]

[47] Bkz. el-Buhâri, Kitâbu't-Ta'bîr, 12.

[48] Bkz. el-Buhâri, Kitâbu't-Ta'bîr, 41-43; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 10; İbn Mâce, Kitâbu Ta'bîri'r-Ru'yâ, 10.

[49] Bkz. el-Buhâri, Kitâbu't-Ta'bîr, 11, 33, 37.

[50] Bkz. el-Buhâri, Kitâbu't-Ta'bîr, 21.

[51] Bkz. el-Buhâri, Kitâbu't-Ta'bîr, 15-16, 34; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 9; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

Hız. Peygamber, rüyasında, bazı insanlar gördüğünü; bunların bir kısmının üzerindeki gömleğin kısa, bir kısmınının ise biraz daha uzun olduğunu gördüğünü, daha sonra da Ömer'i üzerinde herkesinkinden daha uzun bir elbiseyle gördüğünü söylemiş ve bunu da "din" ile tabir etmiştir.^[52]

Bir keresinde rüyasında iki koluna iki altın bileziğın takıldığını görmüş. Bunları hoş karşılamayınca, ona söz konusu iki bileziğe üflemeı söylenmiş, o da üflemiş; bilezikler uçup gitmiştir. Hız. Peygamber bunu, yakında çıkacak olan iki yalancı peygambere yormuştur. Hadisi rivayet edenlerden biri olan Ubeydullah, o iki yalancının, peygamberlik iddiasında bulunan el-Ansî ile Müseylime olduğunu söylemiştir.^[53]

Hız. Peygamber bazen rüyasında cenneti ve oradakilerin ahvaline dair hususları, ayrıca cehennemi ve oradakilerin durumunu gördüğünü de söylemiştir. Konuyla ilgili uzunca bir rüyasında, iki melek^[54] tarafından alınıp götürüldüğünü ve cehennemın kendisine gösterildiğini anlatmıştır. Hadiste belirtildiğine göre Hız. Peygamber; orada, ibadetlerini samimiyetsizce yapan, yalan söyleyen, zina yapan, faiz yiyen vs. kişilerin gördükleri azabı müşahede etmiştir.^[55] Yine aynı rüyada kendisine bedenlerinin yarısı güzel, yarısı çirkin insanlar gösterildiğini anlatan Hız. Peygamber, bunlara orada bulunan ve bembeyaz olan bir nehre girmelerinin emredildiğini; nehirden çıkan bu insanların son derece güzel bir şekil aldıklarını anlatmıştır. Oldukça uzun olan bu rüyanın başka bir yerinde Hız. Peygamber'e Adn cenneti ve kendisinin oradaki yeri de gösterilmiştir. O, çok beğenip hayran

[52] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 17-18; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 9; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

[53] el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 38, 40; Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 21-22; İbn Mâce, Kitâbu Ta'birî'r-Ru'yâ, 10.

[54] Bazı rivayetlerde bu iki meleğin Cebrâil ve Mikâil olduğu belirtilmektedir. (Bkz. es-Süyûtî, *Şerhu's-Sudûr*, 165-171.

[55] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 48.

kaldığı bu yere girmek istemiş, fakat melekler, “şimdi olmaz, daha sonra gireceksin” demişlerdir. Bu rüyada Hz. Peygamber, kendisine gösterilen, fakat kim olduklarını, niçin bu halde bulunduklarını bilmediği ve durumu çok ilginç olan bu kişilerin kimler olduğunu sormuş, melekler de ona, bunların kim olduklarını ve niçin bu halde bulunduklarını anlatmışlardır. Biraz evvel bunlardan çok kötü durumda olarak gördüklerinin, dünyada, ibadetlerini samimiyetsizce yapan, yalan söyleyen, zina yapan, faiz yiyen vs. kişiler olduğunu söylediğini zikretmiştik. İyi durumda gördüklerine gelince, bu kişilerden biri, içinde her türlü nimetin bulunduğu bir bahçede bulunan uzun boylu bir adam ve çevresini sarmış çocuklardır. Melekler Hz. Peygamber’e, bu adamın İbrâhim peygamber olduğunu, etrafındaki çocukların da günahsız bir şekilde fitrat üzere ölen çocuklar olduğunu söylemişlerdir. Hz. Peygamber, bunu ashâbına anlatınca, onlar, “Ey Allah’ın elçisi, müşriklerin (ve müslümanların dışındakilerin) küçük yaşta ölmüş çocukları da mı oradaydılar?” diye sormuşlar. O da, “evet, müşriklerin evlatları da oradaydılar” demiştir. Hz. Peygamber, rüyada gördüğü ve bedenlerinin yarısı güzel, yarısı çirkin olan, sonra da bembeyaz bir nehre girerek çok güzel bir şekilde oradan çıkan insanları da, dünya hayatında iyi ve kötü amelleri birbirine karıştıran kimseler olduğunu söylemiş; Allah’ın, bunların kötü amellerini affederek, onları cennete koyduğuna işaret etmiştir.^[56]

Hz. Peygamber başka bir rüyasında, cennette çok güzel bir kasır görmüş, bunun kime ait olduğunu sorunca, onun Hz. Ömer’in olduğu kendisine haber verilmiştir.^[57] Ashâbdan Abdullah b. Ömer’in de rüyasında melekleri, cehennemi ve oradaki insanların ahvalini gördüğü belirtilmektedir. Bu rüya Hz. Peygamber’e anlatılmış, o da rüyada cenneti görmeyi, “iyi bir insan olma”ya hamletmiştir.^[58] Bunların

[56] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 48.

[57] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 31-32.

[58] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 35-36; İbn Mâce, Kitâbu Ta’biri’r-Ru’yâ, 10; ed-Dâremî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 13.

dışında daha pek çok kişinin öldükten sonraki hayat ve oradaki ahval ile ilgili rüyalar gördükleri nakledilmektedir.^[59] Biz yukarıda bunları görmenin mümkün olduğuna dair bilgiler verdik.

7. Hz. Peygamber'in, Ashâbının Rüyalarını Yorumlaması

Hz. Peygamber, ashâbının gördüğü rüyaları yorumladığı gibi, başkalarının o rüyaları yorumlamasını da uygun görmüştür. Bazı rivayetlerde ashâbının gördükleri rüyaları ona anlattıkları, onun da bunları tevîl ettiği belirtilmektedir.^[60] Nitekim, yahudi iken müslüman olan Abdullah b. Selâm adlı sahâbî, ona, rüyasında bir bahçede olduğunu gördüğünü söylemiş, sonra da şöyle devam etmiştir: Bahçenin ortasında bir direk, direğin tepesinde bir sağlam ip vardı. Bana, "ona tutun" denildi. Ben yapamayacağımı söyleyince, biri bana yardım etti, ben de onu tuttum. Sonra onu tutuyor olduğum halde uyandım." Hz. Peygamber, Abdullah'ın bu rüyasını şöyle yorumlamıştır: "O bahçe, İslâm bahçesidir; o direk, İslâm direğidir; tuttuğun sağlam ip ise, Allah'ın kopmayan sağlam ipi olan bu dindir ki, sen ölünceye kadar onun üzerinde kalacaksın."^[61]

Hz. Peygamber, bilhassa sabah namazından sonra ashâbının rüyalarını tabire zaman ayırırdı ve "*içinizden kim bir rüya görmüşse anlatsın ki ben onu yorumlayayım*" derdi.^[62] Yine böyle dediği bir günde, adamın biri dedi ki: "Ey Allah'ın elçisi! Ben bu gece rüyamda bir bulut parçası gördüm ki, ondan bal ve yağ akıyordu. Bazı insanlar ondan avuç avuç alıyorlardı; bazıları ise ancak az bir kısmını alabiliyorlardı. Ayrıca gördüm ki, gökten yere doğru bir ip uzanmış ve sen

[59] Bkz. İbn Ebî Dünyâ, *el-Menâmât*, (Tahk. M.S. İbrâhim), Mektebetu'l-Kur'ân, el-Kâhire tarih yok, 44-188; el-Gazzâlî, IV/506-510; es-Süyûtî, *Şerhu's-Sudûr*, 276-296.

[60] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 35-36.

[61] el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 23.

[62] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 48; Bkz. Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 23; Mâlik, Kitâbu'r-Ru'yâ, 2.

o ipe tutunup yükseliyorsun. Ardından başka bir adam ona tutundu ve yükseldi. Sonra başka bir adam tutunup yükseldi. Sonra başka bir adam ona tutunduğu sırada, ip koptu; fakat sonra ip ona ulaştı ve o da yükseldi.” Daha Hz. Peygamber yoruma başlamadan, orada bulunan Hz. Ebû Bekir, “Ey Allah’ın elçisi, izin versen de ben onu yorumlasam” dedi. Hz. Peygamber “yorumla!” dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir dedi ki: Bulut, İslâm bulutudur. Ondan akan bal ve yağ ise Kur’ân’dır; onun tatlılığı ve yumuşaklığıdır; ondan avuç avuç alanlar Kur’ân’ı çok okuyanlardır; az alanlar ise onu az okuyanlardır. Gökten yere uzanan ip, senin üzerinde bulunduğun haktır; sen onu tutuyorsun ve Allah seni onunla yüceltiyor. Ardından gelen biri onu tutuyor ve o da yükseliyor, sonra başka bir adam onu tutuyor ve o da onunla yükseliyor; sonra başka bir adam onu tutuyor, fakta ip kesiliyor, ama ona ulaştırılıyor ve o da onunla yükseliyor. Haber ver ey Allah’ın elçisi, yorumumda isabet mi ettim, yoksa yanlış mı yaptım? Hz. Peygamber dedi ki: “Bir kısmında isabet ettin; diğer bir kısmında ise hata yaptın!”^[63]

Daha sonraki dönemlerde bu hadiste geçen ve Hz. Peygamber’in ardından ipe tutunarak yücelere çıktığı belirtilen kişilerin, ondan sonra gelen halifeler olduğu söylenmiş; rüya bu şekilde yorumlanmıştır.^[64] Hz. Peygamber’in ashâbının gördüğü rüyaları yorumlamasına dair daha başka örnekler de vardır.^[65]

Bir gün Ümmü’l-Fadl adındaki bir kadın sahâbî, Hz. Peygamber’e gelerek şöyle dedi: “Rüyamda gördüm ki, sanki evimde senin

[63] el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 47; Müslim, Kitâbu’r-Ru’yâ, 18; İbn Mâce, Kitâbu Ta’biri’r-Ru’yâ, 10; et-Tirmizî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 10; ed-Dâremî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 13. Ebû Bekir’in nerelerde hata yaptığı, başka bir rivayette geçmekte ve bu hatalar açıklanmaktadır. (Bkz. Abdulaziz ed-Debbâğ, *Kitâbu’l-İbriz*, (Derl. Ahmed b. Mübârek; terc. A. Arığ – H.M. Yeniler), Seha Neşriyat, İstanbul 1997, 80-84.

[64] Bkz. İbn Hacer, XII/456-457; el-Aynî, XXIV/170; Davudoğlu, X/32-33; Canan, III/445-446.

[65] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bir, 19, 23-25, 27; İbn Mâce, Kitâbu Ta’biri’r-Ru’yâ, 10.

bir parçan var." Hz. Peygamber, "gördüğün rüya hayırdır; Fâtıma bir erkek çocuk doğuracak, sen de onu emzireceksin" der. Rühayı gören Ümmü'l-Fadl, bir süre sonra, Hz. Peygamber'in kızı Fâtıma'nın Hasan'ı dünyaya getirdiğini ve kendisinin de onu bir süre emzirdiğini anlatmıştır.^[66]

Talha b. Ubeydullah, bir gün rüyasında, biri savaşıarak şehid düşen, diğeri de ondan bir yıl sonra vefat eden iki müslümanı görür. Sonradan vefat eden, şehit olandan daha fazla ikrama mazhar olur. Talha bunu çok yadırgar. Uyandığında da bunu insanlara anlatır ve hayretini ifade eder. Talha'nın gördüğü rüya ve onun bundan dolayı duyduğu şaşkınlık Hz. Peygamber'e ulaşır. O, Talha'ya der ki: Bunun nesi senin tuhafına gidiyor? O şöyle cevap verir: Ey Allah'ın elçisi, şu, Allah yolunda ölüp şehit oldu, oysa öteki ondan önce cennete girdi. O zaman Hz. Peygamber der ki: Bu, şehit olandan sonra bir yıl daha yaşamadı mı? Ramazan ayına erişip oruç tuttu ve bir yıl boyunca namaz kıldı, öyle değil mi? İşte bu yüzden o ikisi arasında, yer ile gök arasındaki mesafe kadar fark vardır."^[67]

Hz. Peygamber, ayrıca amcası Abbas'ın, rüyasında, sanki güneşin yerde olduğunu ve oradan göğe yükseldiğini gördüğünü anlatınca, "o, senin yeğenindir" demiş, yani kendisini kastetmiştir.^[68]

Zaman zaman Hz. Peygamber'in bazı rüyaları yorumlamadığı ve anlatılan rüyadan rahatsız olduğu da olmuştur. Bu durum, özellikle üstünlük ve siyasal mesaj içerikli rüyalarda görülmektedir. Nitekim, rüyasında gökten bir terazinin indirildiğini; önce kendisi ile Ebû Bekir'in tartıldığını ve kendisinin ağır bastığını; sonra Ebû Bekir ile Ömer'in tartıldığını ve Ebû Bekir'in ağır bastığını; sonra da Ömer ile Osman'ın tartıldığını ve Ömer'in ağır bastığını, ardından da terazinin

[66] İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 10.

[67] İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 10.

[68] ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

kaldırıldığını gördüğünü söyleyen bir sahâbînin bu rüyasından dolayı Hz. Peygamber'in rahatsız olduğu ve yüzünün renginin değiştiği rivayet edilmektedir.^[69]

Hz. Peygamber, ashâbının rüyalarını tabir ettiği gibi, aynı zamanda rüya tabiri konusunda onlara önemli bir kriter de öğretmiştir. ed-Dâremî'nin rivayet ettiği bir hadise göre, kadının biri, kocasından hamile olduğu halde, kocası onu bırakıp ticaret için şehir dışına çıkmıştı. Onun ardından kadın bir rüya görmüş; rüyasında evinin direğinin çöktüğünü ve şaşı bir erkek çocuk dünyaya getirdiğini görmüş. Hz. Peygamber, kadının kendisine anlattığı bu rüyayı, "senin kocan Allah'ın izniyle sana iyi bir şekilde ve sağlam olarak dönecek; ayrıca sen iyi bir çocuk dünyaya getireceksin" diyerek yorumlamıştır. Kadın bu rüyayı birkaç kez görmüş, her defasında gelip Hz. Peygamber'e anlatmış, o da hep aynı şekilde yorumlamıştır. Hz. Peygamber'in evde olmadığı bir günde yine aynı kadın, aynı rüyayı görmüş ve evde bulamadığı Hz. Peygamber yerine, eşi Âişe'ye anlatmıştır. Hz. Âişe, "eğer dediklerin doğruysa, kocan ölecek ve sen kötü bir çocuk dünyaya getireceksin" demiştir. Kadın çok üzülmüş ve oturup ağlamıştır. O arada Hz. Peygamber gelmiş, durumu öğrenince, Âişe'ye demiş ki: Bir müslümanın rüyasını yorumladığın zaman, onu hayra yor. Zira rüya, yorumlandığı gibi çıkabilir. Hz. Âişe diyor ki: Tıpkı yorumladığım gibi kadının kocası öldü ve kadın kötü bir çocuk doğurdu."^[70] Bundan şu esası çıkarıyoruz ki, rüya yorumlanırken, iyiye hamledilmeli, ondan iyi manalar çıkarılmalıdır.

Hz. Peygamber döneminde yaşanmış toplu rüya (grup rüyası) örneklerine de rastlamak mümkündür. Kadir gecesi, Kur'an'ın inmeye başladığı gece olması hasebiyle çok önemli bir gecedir. Fakat bu gecenin hangi gece olduğu, kesin olarak bilinmemektedir. Hz. Peygamber'in ashâbı, Kadir gecesinin hangi gece olduğunu öğrenmek için

[69] Bkz. et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 10.

[70] ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

bazı araştırmalar yapmış; bu maksatla zaman zaman Hz. Peygamber'e sorular sormuşlardır. Ancak net bir cevap alamamışlardır. Ashâbın, bu gecenin hangi gece olduğunu öğrenmek için rüyaya başvurduğu da görölmektedir. Konuyla ilgili rivayetlerden anlaşıldığına göre bir grup sahabî, Kadir gecesinin hangi gece olduğunu tesbit etmek amacıyla rüyaya yatmıştır.^[71] Farklı zamanlarda ve birbirinden habersiz olarak rüyaya yattıkları anlaşılan bu insanlar, daha sonra rüyalarını Hz. Peygamber'e anlatmışlardır. Hz. Peygamber, kendisine anlatılan konuyla ilgili rüyaları dinledikten sonra, "görüyorum ki, rüyalarınız, Kadir gecesinin Ramazan ayının son yedi günü içinde olduğuna işaret etmektedir. O halde, Kadir gecesini bu son yedi gün içinde arayınız" demiştir.^[72] Bu rivayet, hem toplu rüyanın önemini, hem de bu şekilde görölen rüyaların doğruya işaret ettiğini göstermektedir.^[73]

8. Rüya, Nesneler ve Renkler

Yukarıda rüyada görölen bazı nesnelerin ne anlama geldiğine dair bazı örnekler verdik. ed-Dâremî'nin naklettiğine göre, ashâb, rüyada süt görmenin doğallığa, sadeliğe ve temizliğe delâlet ettiğini; gemi görmenin kurtuluşa, deve görmenin üzüntüye ve kadın görmenin de hayra işaret ettiğini söylemişlerdir.^[74] Hz. Peygamber'in, "*akan çeşme*"yi rüyada görmenin, kişinin ameline tekabül ettiğini belirttiği nakledilmektedir.^[75] Ayrıca rüyada ayağında bağ görmenin güzel bir anlam ifade ettiği ve dinde sebat anlamına geldiği; boynunda bukağı görmenin ise kötü bir anlamı olduğu ve azap göreceklerin alameti olduğu da belirtilmiştir.^[76] Renklerle ilgili de bazı yorumlar yapılmıştır. Genel İşlâmi anlayışa göre yeşil renk, bolluk, bereket, hayat,

[71] el-Ayni, XXIV/137.

[72] el-Buhârî, Kitâbu Fadli Leyleti'l-Kadr, 2. Ayrıca et-Tabir, 8.

[73] İbn Hacer, XII/397;

[74] ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 13.

[75] Bkz. el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bîr, 27.

[76] Müslim, Kitâbu'r-Ru'yâ, 6; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 1.

canlılık, mutluluk, umut, huzur anlamlarını içerir.^[77] Biraz evvel, ed-Dâremî'den yaptığımız alıntıda, ashâbın rüyada görülen bazı nesneleri yorumladığını vermiştik. İşte bu rivayette belirtildiğine göre, bazı sahâbiler rüyada “yeşillik” görmenin, “cennet” anlamına geldiğini söylemişlerdir.^[78] Beyaz rengin de iyi anlamlara geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber, peygamber olduğunu ilan etmeden önce ölen Varaka b. Nevfel'i, -ki bu kişi karısı Hatice'nin amcası olup, Hz. Peygamber'e peygamber olacağını bildiren ilk kişidir- rüyasında beyaz elbiseler içinde gördüğünü; bunu onun cehennemde olmadığı anlamına geldiğini; çünkü cehennemde olana beyaz renk elbise giydirilmediğini söylemiştir.^[79] Bundan hareketle rüya yorumcuları, “ölen bir kişinin rüyada beyaz elbiseler içinde görülmesi, onun iyi halde bulunduğu ve cennet ehlinde olduğuna delâlet eder” demişlerdir.^[80]

9. Rüya, Ahlâk ve Zaman

Hz. Peygamber, bir sözünde, “en doğru rüyalar seher vakti görülen rüyalar” demiştir.^[81] O, hem seher vakti görülen rüyaya büyük önem vermiş, hem de rüyayı sabah vakti yorumlamanın daha doğru olacağını belirtmiştir. O yüzden yukarıda da geçtiği üzere, zaman zaman sabah namazından sonra, ashâbına, “Var mı içinizden rüya gören? Sorun ki, tabir edeyim” demiş ve çoğunlukla ashâbının rüyalarını bu vakitte yorumlamıştır.^[82] Elbette bunun bir anlamı olmalıdır. Bazı âlimler, bu vakitte rüyayı görenin, onu tam olarak hatırlayabildiğini; yorumlayacak kişinin de, henüz zihni başka şeylerle meşgul

[77] Necmettin Şahiner, *Siyah ve Yeşil Kur'an'da Renk Sembolizmi*, İnsan Yay., İstanbul 1999, 90.

[78] Bkz. ed-Dâremî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 13.

[79] Bkz. et-Tirmizî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 10.

[80] Canan, III/448.

[81] et-Tirmizî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 3; ed-Dâremî, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 9.

[82] Bkz. el-Buhârî, *Kitâbu't-Ta'bîr*, 48; Bkz. Müslim, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 23; Mâlik, *Kitâbu'r-Ru'yâ*, 2.

olmadığından, daha isabetli yorumlar yapabileceğini belirtmekte; o açıdan “bu vakit, rüya yorumu için en uygun vakittir” demektedirler.^[83]

O ayrıca kıyamete yakın zamanlarda müslümanların rüyalarının çoğunlukla doğru çıkacağını belirtmiş ve “en doğru rüya göreniniz, konuşmasında en doğru olanınızdır” demiştir.^[84] Bazı âlimler hadiste geçen “zamanın yaklaşması” ibaresini, kıyametin vaktinin yaklaşması değil de, gece ve gündüzün yılın belli zamanlarında (ilkbahar ve sonbaharda) eşitlenmesi şeklinde değerlendirmişlerdir. Âlimler bu dönemlerde insan tabiatının mutedil bir hal aldığını, böyle bir durumda görülen rüyanın daha doğru olacağını söylemişlerdir.^[85]

Yukarıda muhtelif yerlerde salih, dürüst, hayırlı ameller işleyenlerin rüyalarının doğruluğuna, buna karşılık yalancı, güvensiz, kötülükler yapan, günah işleyen kişilerin rüyalarının da yalan olduğuna dair rivayetleri zikrettik. Bu bağlamda Hz. Peygamber, iyi ve doğru rüyaların, salih, dürüst insanlardan; kötü rüyaların ise, yalancı ve günahkar insanlardan sadır olduğunu belirtmişti. Âlimler, bu sözün genellik ifade ettiğini; yani genel itibariyle doğru rüyaların, doğru sözlü insanlar; yalan rüyaların da kötü fiiller işleyenler tarafından görüldüğünün kast edildiğini belirtmektedirler. Buna göre, iyi bir insan, anlamsız, saçma, yalan bir rüya görebileceği gibi, kötü bir insan da, doğru, derin anlamlar taşıyan iyi bir rüya görebilir.^[86] Nitekim, Kur’ân’da kötü eylemler icra eden ve Yûsuf ile birlikte zindana atılan iki genç, doğru rüya görmüşler ve rüyaları da gerçekleşmiştir.^[87]

[83] Canan, III/430.

[84] el-Buhârî, Kitâbu’t-Ta’bîr, 26; Müslim, Kitâbu’r-Ru’yâ, 6. Ayrıca bkz. İbn Mâce, Kitâbu Ta’bîr’r-Ru’yâ, 9; et-Tirmizî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 1; ed-Dâremî, Kitâbu’r-Ru’yâ, 7.

[85] Bkz. Canan, III/413-414.

[86] el-Askalânî, Fethu’l-Bârî, XII/379.

[87] Bkz. Kur’ân, Yûsuf, 12/36-42.

Hz. Peygamber, ayrıca yalan rüyadan sakındırmış; görmediği halde “rüyamda şunu gördüm” diyenin kıyamette sorumlu tutulacağını haber vermiştir.^[88]

10. Rüyada Öleceğini Görmek

Kaynaklarımızda Hz. Peygamber'in vefatından sonra yönetici olarak onun yerine geçen halifelerden Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın, rüyalarında öleceklerini gördükleri anlatılmaktadır. Hz. Ömer, rüyasında bir horozun kendisini gagaladığını görmüş ve bunu “öldürüleceği” şeklinde yorumlamıştır.^[89] Hz. Osman ise, rüyasında Hz. Peygamber'i gördüğünü, kendisine, “akşam iftarını bizim yanımızda yapacaksın” dediğini nakletmiştir.^[90] Abdullah b. Abbas da rüyasında, Hz. Peygamber'i, elinde bir şişe kan olduğu halde ve kendisine, bunun torunu Hüseyin'in kanı olduğunu söylerken gördüğünü anlatmıştır. İbn Abbas'ın bu rüyayı görmesinden kısa bir süre sonra Hz. Hüseyin şehid edilmiştir.^[91]

Sonuç

Bütün bu zikredilenler, rüyanın, Hz. Peygamber'in hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Hz. Peygamber de herkes gibi rüya görmüş ve gördüğü rüyaları ashâbına anlatarak, onlarla paylaşmıştır. Onun gördüğü rüyaların dünyevî olanlarının gerçekleştikleri rivayetlerden anlaşılmaktadır. Bu, onun âhiret hayatına yönelik gördüğü rüyaların ve yaptığı yorumların da aynen ortaya çıkacağını delilidir. Unutmamak gerekir ki, o bir peygamber idi ve elbetteki rüyalarının da böyle bir boyutu olacaktır. Bununla beraber

[88] el-Buhârî, Kitâbu't-Ta'bir, 45; İbn Mâce, Kitâbu Ta'biri'r-Ru'yâ, 8; et-Tirmizî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 8; ed-Dâremî, Kitâbu'r-Ru'yâ, 8.

[89] Bkz. el-Buhârî, el-Ahkâm 51, Müslim, el-İmâret 12.

[90] Bkz. es-Süyûtî, *Şerhu's-Sudûr*, 271.

[91] Bkz. el-Gazzâlî, 507.

o, sadece kendi gördüğü rüyaların değil, genel olarak tüm rüyaların peygamberlikle olan ilgisine işaret etmiştir. Ayrıca yine yukarıda geçen bilgilerden anlaşıldığı üzere o, rüyaların, peygamberliğin sona ermesinin ardından, insanlara doğru ve güzel haberler veren “müjdeleyiciler” olarak devam edeceğini belirtmiştir. Hz. Peygamber, korkunç rüyalar görenlerin, bunları anlatmamasını ve bu tür rüyaların zararlarından korunmak için Allah’a sığınmalarını tavsiye etmiştir. İyi rüyalar görenlerin de bundan dolayı Allah’a hamdetmelerini ve her durumda rüyaları iyiye, hayra yorumlamak gerektiğini bildirmiştir. Yine yukarıda geçen bilgilerden, Hz. Peygamber’in, rüyaları tabir etmeyi uygun gördüğü anlaşılmaktadır. Nitekim, kendisi rüya tabir etmiş, ayrıca başkalarının da rüyayı tabir etmelerine izin vermiştir. Dolayısıyla rüya yorumlamak İslâm kültüründe câiz görülmüştür. Ancak rüyanın, yorumlanması için sadece ehil insanlara anlatılması ve bunlardan yorum istenmesi; bunların dışındaki kimselere anlatılmaması ve onlardan yorum istenmemesi tavsiye edilmiştir. Buna binaen, insanlarımızın gördükleri rüyaları ehil olmayan insanlara anlatıp onlardan aldıkları yorumlara göre hareket etmelerinin doğru bir davranış olmadığını belirtmeliyiz.

